

**„SLOVENSKÁ MIGRÁCIA A JEJ ODRAZ V KONTEXTE ŠTÁTNEJ
POLITIKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY“**

IX. OKRÚHLY STÔL (TABLE RONDE)
K PROBLEMATIKE SLOVENSKEJ DIASPÓRY VO SVETE
BRATISLAVA 4. JÚL 2018

Vydavateľ

Združenie nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov, Migrácia SK,
Nadácia Národný Pamätník Slovenského Vyst'ahovalectva

Zostavovatelia

Claude Baláž
Dušan Mikolaj

Zodpovedný redaktor

Ján Bilik

**© Združenie nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov
Bratislava 2018**

Úvodom

Migrácia, ktorá je stará ako samotné ľudstvo, má v súčasnosti osobitný význam v celosvetových i regionálnych rozmeroch. Európska migrácia, ktorej neoddeliteľnou súčasťou je i tá slovenská, má svoju históriu, prítomnosť i budúcnosť. Predmetom navrhovaného workshopu by mali byť špecifiká slovenskej diaspóry a súčasné slovenské migračné pohyby v kontexte štátnej politiky.

Združenie nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov (vznik 2000) v spolupráci s viacerými neštátnymi domácimi i zahraničnými subjektami pripravilo od roku 2002 už osem odborných podujatí Okrúhly stôl (Table ronde) venovaným problematike slovenskej diaspóry.

Naším zámerom je nadviazať na túto tradíciu a spolu so zainteresovanými partnermi pripraviť a realizovať ďalší v poradí už 9. Okrúhly stôl (IX. Table ronde 2018) venovaný danej problematike.

Prehľad doterajších Okrúhlych stolov:

I. Okrúhly stôl (Table ronde), Bratislava 16. február 2002
O Slovákoch v zahraničí

II. Okrúhly stôl (Table ronde), Bratislava 1. jún 2002
Zahraničné národnostné menšiny

III. Okrúhly stôl (Table ronde), Bratislava 4. júl 2005
*K tvorbe programu štátnej politiky starostlivosti
Slovenskej republiky o Slovákov žijúcich v zahraničí*

IV. Okrúhly stôl (Table ronde), Bratislava 9. september 2008
*K súčasnému stavu štátnej politiky starostlivosti
Slovenskej republiky o Slovákov žijúcich zahraničí*

V. Okrúhly stôl (Table ronde), Bratislava 3. apríl 2009
K problémom a otázkam slovenského zahraničia

VI. Okrúhly stôl (Table ronde), Bratislava 6. – 7.máj 2010
Slovenská zahraničná migrácia

VII. Okrúhly stôl (Table ronde), Bratislava 4. júl 2013
Národný pamätník slovenského vysťahovalectva

VIII. Okrúhly stôl (Table ronde), Bratislava 4. júl 2017
*Pamätník slovenského vysťahovalectva -
pamätník migrácie*

**ZDRUŽENIE NEZÁVISLÝCH EXPERTOV
PRE OTÁZKY DEJÍN A ŽIVOTA ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV (ZNE)
OBČIANSKE ZDRUŽENIE**

V Bratislave, dňa 21. júna 2018

Vážené dámy, vážení páni,
milí zahraniční krajanovia!

Združenie nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov v spolupráci s Nadáciou Národný pamätník slovenského vyst'ahovalectva a Migráciou SK si Vás dovoľujú informovať, že pri príležitosti pamätného dňa Slovenskej republiky Dňa zahraničných Slovákov pripravuje odborné podujatie venované problematike vzťahov Slovenskej republiky a slovenskej diaspóry vo svete. Chceme tak nadviazať na tradíciu okrúhlych stolov venovaných slovenskému zahraničiu, ktoré sa konajú od roku 2002. V tomto roku bude v poradí už deviatym, jeho pracovný názov je:

**SLOVENSKÁ MIGRÁCIA A JEJ ODRAZ V KONTEXTE ŠTÁTNEJ POLITIKY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

a uskutoční sa pod záštitou **ANNY VEREŠOVEJ**, predsedníčky Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a menšiny

**dňa 4. júla 2018 (streda) v rokovacej miestnosti výboru v budove NR SR, v areáli
Bratislavského hradu – pri Mikulášskej bráne na 2. poschodí.**

Výsledky pracovného rokovania budú obsiahnuté v záveroch, ktoré účastníci v podobe odporúčaní predložia Národnej rade Slovenskej republiky, vláde Slovenskej republiky a inštitúciám, ktoré majú v náplni svojej činnosti problematiku Slovákov žijúcich v zahraničí.

Dovoľujeme si Vás pozvať na pripravované odborné podujatie. Bude pre nás čťou, ak prijmete naše pozvanie.

S úctou a krajanským pozdravom

Dr. Claude Baláž,
predseda

IX. OKRÚHLY STÔL (TABLE RONDE)
K PROBLEMATIKE SLOVENSKEJ DIASPÓRY VO SVETE

BRATISLAVA 4. JÚL 2018

„SLOVENSKÁ MIGRÁCIA A JEJ ODRAZ V KONTEXTE ŠTÁTNEJ POLITIKY SLOVENSKEJ
REPUBLIKY“

- Záštita: **Mgr. Anna VEREŠOVÁ**
predsedníčka Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny
- Termín konania: 4. júl (streda) 2018
- Miesto konania: Národná rada Slovenskej republiky, Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny, rokovacia sála v areáli Bratislavského hradu.
- Pracovný program:
- 9.00 – 9.15 hod. Prezentácia účastníkov
- 9.15 – 9.25 hod. **Privítanie účastníkov a príhovor**
(Mgr. Anna Verešová, predsedníčka Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny)
- 9.25 – 9.50 hod. **K niektorým otázkam súčasného stavu koncepcie štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu v Slovákom žijúcim v zahraničí**
(PhDr. Claude Baláž, predseda Združenia nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov)
- 9.50 – 10.00 hod. **Voľby zo zahraničia a účasť Slovákov žijúcich v zahraničí na týchto voľbách**
(doc. PhDr. Martin Klus, PhD., MBA, podpredseda Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre európske záležitosti)
- 10.00 – 10.10 hod. **Komplexný postup pre návrat Slovákov pracujúcich v zahraničí späť na Slovensko**
(Mgr. Michal Kottman, generálny riaditeľ sekcie ministra SEMI, zástupca Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR)
- 10.10 – 10.25 hod. Prestávka
- 10.25 – 10.35 hod. **Vyhodnotenie medzinárodnej ankety *Bude mať aj Slovenská republika Pamätník slovenského vyst'ahovalectva?***
(Ing. Ján Bilik, člen správnej rady nadácie Národný pamätník slovenského vyst'ahovalectva, <http://vystahovalectvo.sk>)

- 10.35 – 10.45 hod. **Talenty pre Slovensko**
[Mgr. Peter Kremský, analytik politického hnutia OBYČAJNÍ LUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO)]
- 10.45 – 11.10 hod. **Príhovor poslanca Európskeho parlamentu a ohlasy zo slovenského zahraničia**
(príhovor poslanca Európskeho parlamentu Branislava Škripeka, <http://www.branislavskripek.sk/en/my-profile/> a ohlasy Slovákov žijúcich v Srbsku, Čiernej Hore, Nemecku a Kanade)
- 11.10 – 11.20 hod. **Štátna politika a jej odraz v krajanských médiách vo svete**
(Mgr. Dušan Mikolaj, predseda Migrácie SK, <http://slovenskamigracia.sk/sk>)
- 11.20 – 11.35 hod. Prestávka
- 11.35 – 11.45 hod. **Súčasný stav príprav a budovania Pamätníka slovenského vyst'ahovalectva – pamätníka migrácie**
(Ing. PhD. Marián Tkáč, člen správnej rady nadácie Národný pamätník slovenského vyst'ahovalectva, <http://vystahovalectvo.sk>)
- 11.45 – 12.45 hod. **Diskusia**
- 12.45 – 12.55 hod. **Prijatie záverečných odporúčaní**
- 12.55 - 13.00 hod. Ukončenie podujatia

Správa o konaní podujatia

Zasadnutie otvoril a moderoval Dušan Mikolaj, ktorý privítal účastníkov a odovzdal slovo Anne Verešovej, predsedníčke Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny.

Anna Verešová vo svojom príhovore poukázala na *súčasnú problémy slovenskej migrácie*, nedostatočnú informovanosť a motiváciu k návratom do vlasti a na potrebu využitia tohto potenciálu v prospech Slovenskej republiky. Vyslovila nádej, že i v budúcnosti bude môcť podporiť podujatia podobného charakteru ako to dnešné. „Vážim si a ďakujem všetkým Slovákom, ktorí vo svete nezabúdajú na svoje korene, pôvod, reč, kultúru a dbajú o zachovávanie národného povedomia a kultúrnej identity,“ povedala na záver svojho príhovoru Anna Verešová (zvukový záznam).

Claude Baláž predseda Združenia nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov a správca Nadácie Národný pamätník slovenského vyst'ahovalectva vo svojom príspevku sa venoval *niektorým otázkam súčasného stavu štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí* a kriticky hodnotil jej súčasný stav (príloha).

Martin Klus, poslanec NR SR, podpredseda Výboru NR SR pre európske záležitosti sa venoval problematike *volieb zo zahraničia a účasti zahraničných Slovákov na týchto voľbách*. Kriticky sa vyjadril o súčasnom systéme a poukázal na nutnosť jeho reformy. Poukázal na potrebu vytvorenia takých podmienok, ktoré budú porovnateľné s prevažnou časťou štátov Európskej únie a ktoré umožnia Slovákom žijúcim v zahraničí väčšie a reálnejšie podmienky pre ich aktívnu účasť na voľbách v Slovenskej republike. Doterajšie aktivity skupiny opozičných poslancov nenašli v parlamente potrebnú podporu. Záverom zdôraznil ochotu a záujem spolupracovať so všetkými domácimi i zahraničnými zainteresovanými stranami na novele súčasného modelu možnosti účasti Slovákov zo zahraničia na všetkých typoch volieb (zvukový záznam).

Michal Kottman generálny riaditeľ sekcie ministra SEMI, zástupca Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR venoval pozornosť postaveniu ministerstva pri tvorbe a výkone štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. V nasledujúcej časti priblížil pripravovaný vládny materiál *Komplexný postup pre návrat Slovákov pracujúcich v zahraničí späť na Slovensko*, ktorý bude v najbližšom čase predložený na rokovanie vlády. Vypracovanie materiálu bolo vyvolané najmä nedostatkom pracovných síl v automobilovom priemysle na Slovensku. Predkladatelia očakávajú výrazný posun a zlepšenie v danej oblasti (zvukový záznam).

Ján Bilik, člen správnej rady nadácie Národný pamätník slovenského vyst'ahovalectva vyhodnotil stav medzinárodnej ankety *Bude mať aj Slovenská republika Pamätník slovenského vyst'ahovalectva ?*

Ústava Slovenskej republiky zaväzuje štát, aby podporoval národné povedomie a kultúrnu identitu Slovákov žijúcich v zahraničí. Parlament Slovenskej republiky vo svojej Deklarácii z roku 1999 zase zaväzuje štát, aby im venoval náležitú pozornosť, spolupracoval s nimi, všemožne im pomáhal, podporoval ich práva a bol vždy ústretový a otvorený riešeniu ich požiadaviek. Jednou z dlhodobých požiadaviek je postavenie Pamätníka slovenského vyst'ahovalectva. Od jubilejného roku 2000, keď bol v Sade Janka Kráľa v Bratislave-Petržalke dočasne položený a vysvätený jeho základný kameň, uplynulo dlhých 17 neplodných rokov, plných prázdnych slov a politického nezájmu o jeho realizáciu. V tejto národne i štátne nepochopiteľnej situácii sa nadácia Národný Pamätník Slovenského Vyst'ahovalectva (NNPSV) obracia na Vás, Slovákov a Slovenky, ktorí žijete a pracujete v zahraničí. Ak Vám nie je ľahostajná táto situácia, ste ochotní zdvihnúť hlas na spoločný prospech a na podporu pamiatky Vašich predkov, ktorí slovami básnika museli „hnaní žitia nevoľou“ opustiť rodnú vlasť – naše drahé a milované Slovensko? Vyzývame a prosíme Vás, aby ste sa zúčastnili nasledujúcej anonymnej prieskumnej ankety. Vox populi, vox Dei – Hlas ľudu, hlas Boží, by mal byť signálom v každom demokratickom štáte (príloha).

Peter Kremský, Podnikateľská aliancia Slovenska, v príspevku *Talenty pre Slovensko* približuje výsledky prieskumu, ktorého cieľom bolo zistiť dôvody odlevu talentovaných mladých ľudí do zahraničia. Prináša informácie, prečo mladí ľudia študujú radšej v zahraničí, ako na Slovensku, prečo po ukončení štúdia ostávajú v zahraničí. Ponúka aj predpoklady, aké sú dôvody, že sa nechcú vrátiť na Slovensko a pri splnení akých podmienok a z akých dôvodov by sa na Slovensko vrátili (príloha).

Branislav Škripek poslanec Európskeho parlamentu sa vo svojom príspevku venoval *problematike návratilcov – reemigrantov*, ktorí na Slovensku nenachádzajú priaznivé prostredie, je horšie ako počas ich pobytu v cudzine. Nízku motiváciu k návratom je potrebné v štátnej politike zmeniť a premietnuť aj do nedodatočnej činnosti Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Osobitnú pozornosť venoval možnostiam volieb do zahraničia, ktoré pri porovnaní s inými európskymi štátmi nedosahujú potrebné štandardy smerujúce k väčšej účasti Slovákov zo zahraničia. Odchody do zahraničia a nechť k návratom je vážnym problémom, ktorému nie je venovaná dostatočná pozornosť (zvukový záznam).

Ohlasy zo zahraničia

Dušan Klimo, predseda Únie Slovákov v zahraničí, Reutlingen, Nemecko – *Alternatívne fakty a realita* (príloha).

Dušan Tóth, evanjelický reverend, generálny tajomník Svetového kongresu (1971 – 1990), predseda Kanadskej základiny pre umenie a divadlo, Toronto, Kanada – *Slovenska migrácia a jej odraz v kontexte štátnej politiky Slovenskej republiky* (príloha).

Michal Spevák st., predseda obnovenej Matice slovenskej v Juhoslávii, predseda združenia Slováci a spolužitie, Báčsky Petrovec, Vojvodina, Srbsko – *Bude ešte komu pomáhať?* (príloha).

Michal Spevák ml., predseda Čiernohorsko-slovenského priateľstva, Podgorica, Čierna Hora – *Zložitá hľadanie zašlej slávy* (príloha).

Vladimír Valent, podpredseda Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku v období rokov 2003 – 2010 – *Slovenská komunita v Srbsku a štátna politika Slovenskej republiky* (príloha).

Dušan Mikolaj, predseda Migrácie SK sa venoval *štátnej politike a jej odrazu v krajských médiách vo svete*. Súčasťou príspevku bol aj pohľad na niektoré aspekty verejnej mienky na Slovensku k danej problematike a jej frekvencia v domácich médiách - osobitne na internetovom portáli *Slovenské zahraničie* (príloha).

Marián Tkáč, člen Správnej rady Nadácie Národný Pamätník Slovenského Vyst'ahovalectva, sa vo svojom príspevku venoval *súčasnému stavu príprav a budovania Pamätníka slovenského vyst'ahovalectva - pamätníka migrácie* (príloha).

Diskusia (zvukový záznam)

M. Klus hovoril o protiústavnej legislatíve, ktorá sa týka odoberania občianstva a dotýka sa najviac Slovákov žijúcich v zahraničí.

C. Baláž hovoril o potrebe vytvorenia odbornej platformy pre danú problematiku, základným predpokladom musí byť jej zloženie z odborníkov, nie z úradníkov.

M. Klus sa prikláňa k názoru, že súčasný systém medzirezortného pripomienkového konania je statický ťažkopádny, neúčinný a prakticky neprístupný odborníkom z mimovládnych inštitúcií a organizácií. Vytvorenie odbornej platformy považuje za reálne za predpokladu, že v nej budú zastúpení domáci i zahraniční odborníci.

M. Tkáč poukázal na príčiny rozdrobenosti a nesvornosti slovenského zahraničia ako odraz nedostatočnej koncepcie štátnej politiky vo vzťahu k zahraničným Slovákom. Kritizoval štátne pokusy o návrat Slovákov zo zahraničia, ktoré sú motivované len nedostatkom pracovných síl automobilovom priemysle na Slovensku.

N. Gyllenhammar, predsedkyňa Kultúrnej spoločnosti priateľov Milana Rufusa, Štokholm, Švédsko, kritizovala súčasný model možnosti volieb Slovákov zo zahraničia.

P. Procháčka, podpredseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Bratislava, Slovenská republika, síce privítal kritiku, ale reagoval predovšetkým na príspevok C. Baláža. Poukázal na niektoré problémy v činnosti Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ale podľa jeho názoru úrad pôsobí nadstranícky a nadpoliticky. Obhajoval vznik Rady vlády pre krajanov, ktorý zabezpečuje vyššiu účinnosť štátnej politiky. Konštatoval, že finančná podpora slovenského zahraničia nezodpovedá požiadavkám zo zahraničia a jej výška je nedostatočná. Záverom vyjadril ponuku k spolupráci na tvorbe ďalšej koncepcie štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí.

C. Baláž zdôraznil, že záujmom odborníkov nie je nekonštruktívna konfrontácia, ale konštruktívna a efektívna spolupráca všetkých zainteresovaných štátnych i neštátnych subjektov doma i v zahraničí.

V. Jablonický, publicista, kritik, historik kultúry a umenia, Bratislava, Slovenská republika, poukázal na nedostatočný a formálny záujem štátu o problematiku slovenského zahraničia. Zánik dobre fungujúcich inštitúcií a najmä Domu zahraničných Slovákov v Bratislave považuje za vážne zlyhanie štátnej politiky. V Slovenskej republike absentuje informovanosť verejnosti o tejto časti slovenského národa v zahraničí, chýba štátny výskumný ústav a múzeum kultúry zahraničných Slovákov, chýba katedra na univerzite, chýba permanentná medializácia. Tento nezáujem znamená vlastne negáciu tejto časti občanov SR v zahraničí a negáciu tejto nemalej časti slovenského národa vo svete.

Záverečné odporúčanie

VYHLÁSENIE SLOVÁKOV DOMA A V ZAHRANIČÍ K PAMÄTNÉMU DŇU SLOVENSKEJ REPUBLIKY „DEŇ ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV“

*Slovensko a Slovenská republika vždy považovali
a považujú Slovákov v zahraničí za integrálnu národnú
súčasť, ich život a dejiny za súčasť slovenských národných dejín
a ich kultúru za súčasť národného kultúrneho dedičstva.
(Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky, Bratislava 6.júla 1999)*

V predvečer pamätného dňa Slovenskej republiky Dňa zahraničných Slovákov sa stretli Slováci zo Slovenska i zahraničia, aby prerokovali otázky súvisiace so stavom slovenskej migrácie a jej odrazom v kontexte štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie 2016 - 2020, ktorí prijali nasledujúce závery a odporúčania:

1. Odporúčame Národnej rade SR, aby vyzvala vládu Slovenskej republiky na prepracovanie Koncepciu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2016 – 2020 za účasti odborníkov z mimovládneho sektora a slovenského zahraničia a jej predloženie na rokovanie Národnej rady SR a jej výborov.
2. Odporúčame Národnej rade SR, aby vyzvala vládu SR na zabezpečenie plnenia uznesenia vlády SR č. 574 z 31. 8. 2011, ktorým vláda SR schválila migračnú politiku Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020 prostredníctvom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorému bola uložená úloha vypracovať koncepciu migrácie občanov Slovenskej republiky do zahraničia a späť v súvislosti s riešením problematiky emigrácie kvalifikovanej pracovnej sily zo Slovenska do zahraničia.
3. Odporúčame Národnej rade SR a vláde SR
 - a) transformáciu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí na samostatný štátny orgán poverený tvorbou a výkonom štátnej politiky,
 - b) alebo zrušenie úradu ako v súčasnosti prekonaného a nefunkčného modelu a začlenenie jeho odborných útvarov do organizačnej štruktúry Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a súčasne
 - c) v záujme transparentného udeľovania štátnych dotácií a predchádzaniu korupčných tendencií analogicky ako v oblasti národnostných menšín a kultúry zo zákona namiesto úradu vytvoriť Fond na podporu slovenskej diaspóry.
4. Odporúčame Národnej rade SR, aby v súlade s Deklaráciou NR SR k Slovákom žijúcim v zahraničí vyzvala vládu SR na vypracovanie nového zákona o slovenskej diaspóre, spolupráci a vzájomných vzťahoch so Slovenskou republikou a jeho predloženie Národnej rade SR na schválenie.
5. Odporúčame vláde SR vypracovať novelu volebného zákona a umožniť jednoduchú možnosť účasti na občanov Slovenskej republiky v zahraničí na všetkých typoch

celoštátnych volieb a ľudových hlasovaní vrátane referenda v prvej fáze poštou a na zastupiteľských úradoch SR v zahraničí, neskôr aj elektronicky a Národnej rade SR schváliť takúto novelu volebného zákona.

6. Odporúčame Národnej rade SR, aby vyzvala vládu SR na zabezpečenie plnenia uznesenia vlády SR č. 625 zo 17. septembra 2008 o realizácii Pamätníka slovenského vystahovalectva v Bratislave a v rámci Slovenského národného múzea vytvoriť Múzeum kultúry zahraničných Slovákov (slovenskej diaspóry).

Bratislavský hrad, 4. júla 2018

Prílohy

Claude Baláž, Ján Bílik, Peter Kremský, Dušan Klimo, Dušan Tóth, Michal Spevák st., Michal Spevák ml., Vladimír Valent, Dušan Mikolaj, Marián Tkáč.